

การนำข้อ เสนอปรับปรุงใช้ใน
กรมประชาสงเคราะห์

ผลงานลำดับที่ 2

ของ

นางพรรณนิภา วุฒิการณ

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง
เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผน 9 ชช.
ด้านนโยบายและแผน (แรงงานและสวัสดิการสังคม)
ตำแหน่งเลขที่ 6

กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

12.05.6
ข2630

ห้องสมุดประชาชน
และ วิทยาลัย

คำนำ

ในการศึกษาเรื่อง “การนำ 5 ส. มาปรับใช้ในกรมประชาสัมพันธ์” ผู้ศึกษามีแรงบันดาลใจอันเนื่องมาจากผู้ศึกษาเคยดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขานุการในคณะกรรมการพิจารณาองค์กรและสภาพแวดล้อมของกรมประชาสัมพันธ์ ทั้ง 3 คณะ ซึ่งเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนการดำเนินงานกิจกรรม 5 ส. ของกรมฯ ผู้ศึกษาได้มีโอกาสสัมผัสและคลุกคลีกับกิจกรรมดังกล่าวตั้งแต่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ทุกส่วนราชการดำเนินกิจกรรม 5 ส. จนถึงปัจจุบัน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทยด้านการจัดการและประสิทธิผลของงานภาครัฐ (Thailand International P.S.O.) แม้ว่าการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของกรมประชาสัมพันธ์จะมีได้บรรลุผลเท่าที่ควรอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยหลายประการ ดังปรากฏในผลการศึกษาเรื่องนี้ แต่ผู้ศึกษามีความคาดหวังว่ากิจกรรม 5 ส. น่าจะคงอยู่ต่อไปกับการพัฒนาองค์กรครบเท่าที่ผู้บริหารทุกระดับของกรมฯ จะมีความเข้าใจยอมรับและมองเห็นความสำคัญของกิจกรรม 5 ส. ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งหรืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อความเจริญก้าวหน้าและทันสมัยทัดเทียมกับองค์กรอื่น ๆ อันมีผลต่อประชาชนผู้รับบริการ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ นับว่าเป็นนโยบายที่สำคัญของกรมฯ

ผู้ศึกษาจึงปรารถนาที่จะนำข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม 5 ส. เหล่านี้มาศึกษา วิเคราะห์ และร้อยเรียงเป็นเอกสารสำหรับนำมาพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบและวิธีดำเนินการกิจกรรม 5 ส. ของผู้ที่รับผิดชอบงานด้านนี้ต่อไป และสำหรับผู้ที่สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับกิจกรรม 5 ส. ของกรมฯ เพราะการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทุ่มเทเวลารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ทั้งจากเอกสารของทางราชการและตำราทางวิชาการเกี่ยวกับ 5 ส. ของหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก ดังนั้น ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รวบรวมมาก่อนข้างสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง

แต่ผลการศึกษาครั้งนี้มีอาจสำเร็จลุล่วงได้ถ้าไม่ได้รับความร่วมมือร่วมใจอย่างดียิ่ง จากคุณอุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ และอีกหลาย ๆ ท่าน ซึ่งไม่อาจกล่าวนามได้ถ้วนทั่ว ณ ที่นี้ ซึ่งผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในน้ำใจไมตรีของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง และขอขอบคุณเป็นอย่างสูง หากมีข้อบกพร่องใด ๆ จากการศึกษาเรื่องนี้ ผู้ศึกษาของน้อมรับไว้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

พรรณนิภา วุฒิกุลณ์

ผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “การนำ 5 ส. มาปรับใช้ในกรมประชาสัมพันธ์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การนำกิจกรรม 5 ส. มาปรับใช้ในกรมประชาสัมพันธ์ ตลอดจนศึกษาปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการ ดำเนินกิจกรรม 5 ส. ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ไม่บรรลุเป้าหมายเท่าที่ควร เพื่อจะได้ปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบ ตลอดจนวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้กับกรมประชาสัมพันธ์และเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาไปสู่ระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทยด้านการจัดการ และประสิทธิผลของงานภาครัฐ (Thailand International P.S.O.) โดยมีขอบเขตการศึกษาคือ การ ดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของกรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ

1. ช่วงก่อนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541 อนุมัติ กล่าวคือให้สำนักงาน ก.พ. ดำเนินกิจกรรมเรื่องการกำหนดนโยบายดำเนินการพัฒนาระบบมาตรฐานสากลของประเทศไทยด้านการจัดการและสัมฤทธิ์ผลของงานภาครัฐ (Thailand International P.S.O.)

2. ช่วงหลังจากมีมติคณะรัฐมนตรี

สำหรับวิธีการศึกษาของเรื่องนี้ใช้รูปแบบการศึกษาที่ผสมผสานระหว่างการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive Report)

ผลการศึกษารูปได้ ดังนี้

(1) การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของกรมประชาสัมพันธ์ในช่วงก่อนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541

การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ในช่วงนี้มีลักษณะขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละหน่วยงาน กล่าวคือ หน่วยงานใดสนใจก็ดำเนินไปเพราะกรมฯ ยังไม่ได้มีนโยบายให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกรมฯ ดำเนินการ จากการศึกษาพบว่า มีหลายหน่วยงานได้ดำเนินกิจกรรม 5 ส. แล้ว แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังไม่เป็น ระบบและไม่ต่อเนื่อง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการโยกย้ายและปรับเปลี่ยนหัวหน้าหน่วยงานตามนโยบายของ กรมฯ ทำให้มีผลกระทบต่อกิจกรรม 5 ส. ด้วย นอกจากนี้ ผู้บริหารระดับสูงและหัวหน้าหน่วยงานมักให้ความ สนใจต่อนโยบายเร่งด่วนของกรมฯ เป็นอันดับแรก เพราะเป็นนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องกับความ เดือดร้อนของประชาชน เช่น ปัญหาภัยธรรมชาติ ภัยภิบัติต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาสังคม อาทิ ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาเด็กเร่ร่อน ปัญหาเด็กถูกทอดทิ้ง ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ

แก้ไขปัญหาโดยเร่งด่วน เป็นเหตุให้กิจกรรม 5 ส. ซึ่งมีได้กำหนดไว้เป็นนโยบายของกระทรวงฯ และของกรมฯ จึงไม่ได้รับความสนใจจากผู้บริหารเท่าที่ควร ทำให้ขาดความต่อเนื่องและไม่เป็นระบบ

(2) การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของกรมประชาสัมพันธ์ในช่วงหลังจากมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541

การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ในช่วงนี้ได้รับความสนใจจากผู้บริหารทุกระดับ ทั้งในระดับกระทรวงและระดับกรม โดยมีกระทรวงเป็นแกนกลางในการประสานงานระหว่างกรมต่าง ๆ ในสังกัด มีการประกาศเป็นนโยบายของกระทรวงให้ทุกกรมดำเนินกิจกรรม 5 ส. โดยถือเป็นนโยบายสำคัญ มีการกำหนดมาตรฐาน วัสดุ ครุภัณฑ์และอุปกรณ์ของใช้สำนักงานต่าง ๆ ให้ทุกกรมถือปฏิบัติเป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น มาตรฐานโต๊ะทำงาน โต๊ะพิมพ์ดีด ตู้เก็บเอกสาร ฯลฯ เป็นต้น ดังรายละเอียดในภาคผนวก นอกจากนี้กระทรวงยังแต่งตั้งคณะอนุกรรมการการตรวจและติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรม 5 ส. มีการประกวดการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ระหว่างกรมต่าง ๆ ในสังกัด เป็นเหตุให้การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของกรมประชาสัมพันธ์ในช่วงนี้ค่อนข้างเป็นระบบ โดยได้กำหนดเป็นขั้นตอน จำนวน 6 ขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 ชั้นเตรียมการ
- 2.2 ชั้นประชาสัมพันธ์
- 2.3 ชั้นเริ่มต้นดำเนินการ
- 2.4 ชั้นดำเนินการ
- 2.5 ชั้นขยายผล
- 2.6 ชั้นยกระดับ

กรมฯ ได้มีแผนที่จะยกระดับการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ให้สูงขึ้นเพื่อเป็นฐานที่จะก้าวไปสู่กิจกรรมอื่น ๆ เช่น Q.C. T.Q.M. และ I.S.O. รวมทั้ง P.S.O. ต่อไป โดยได้นำผลการสำรวจข้อมูลการจัดกิจกรรม 5 ส. ของหน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกรมฯ มาเป็นข้อมูลในการปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น และการกำกับดูแลให้ทั่วถึง

แม้ว่ากรมฯ จะได้พยายามขยายผลการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ไปสู่หน่วยงานในส่วนภูมิภาคให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ด้วยการจัดการอบรมผู้ประสานงาน 5 ส. แก่ข้าราชการของหน่วยงานในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ข้าราชการได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรม 5 ส. จะได้นำไปดำเนินการ 5 ส. ในหน่วยงานของตน แต่การขยายผลยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึงเท่าที่ควร เพราะจากการสำรวจข้อมูลการดำเนินกิจกรรม 5 ส. ของหน่วยงานในส่วนภูมิภาค จำนวน 250 หน่วยงาน จากผู้มารับการอบรมผู้ประสานงาน 5 ส. จำนวน 2 รุ่น มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 184 คน พบว่า หน่วยงานจำนวนมาก

กว่าครึ่ง (57%) ดำเนินกิจกรรม 5 ส. แล้ว แสดงว่ายังมีหน่วยงานอีกจำนวนมากหรือเกือบครึ่ง (43%) ยังมิได้ดำเนินการ 5 ส.

สำหรับหน่วยงานที่ยังมิได้ดำเนินการ ผู้ตอบให้เหตุผล ดังนี้

- หัวหน้าหน่วยงานไม่ให้ความสำคัญและสนใจ
- เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจและยังไม่เคยได้รับการอบรม 5 ส. มาก่อน
- งานประจำมีปริมาณมาก และสถานที่คับแคบจึงไม่มีความพร้อมที่จะดำเนินการ 5 ส.
- เจ้าหน้าที่บางคนไม่ให้ความร่วมมือ

เมื่อทราบผลสำรวจข้อมูลและปัญหาอุปสรรคดังกล่าว กรมประชาสัมพันธ์ได้มีบันทึกที่ รส 0420/ ว 26522 ลงวันที่ 24 มีนาคม 2543 เรื่อง ขอให้ทุกหน่วยงานเร่งดำเนินการ 5 ส. ให้เป็นรูปธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้จัดทำแผนฝึกอบรมหลักสูตรการบริหารงาน 5 ส. แก่ผู้บริหารหน่วยงาน แต่ก็ยังมีข้อจำกัดในเรื่องงบประมาณ ทำให้การอบรมดังกล่าวไม่อาจดำเนินการได้ เพราะถูกตัดงบประมาณ อันเนื่องมาจากสภาพเศรษฐกิจของประเทศในปัจจุบัน แต่เป็นที่คาดหวังว่า กิจกรรม 5 ส. น่าจะคงอยู่กับการพัฒนาองค์กรต่อไปตราบเท่าที่ผู้บริหารทุกระดับของกรมฯ จะมีความเข้าใจ ยอมรับ และมองเห็นความสำคัญของกิจกรรม 5 ส. ว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งหรืออุปกรณ์ที่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อความก้าวหน้าและทันสมัยทัดเทียมกับองค์กรอื่น ๆ

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทคัดย่อ	
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
5 ส. กับระบบราชการไทย	2
5 ส. กับกรมประชาสงเคราะห์	2
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตการศึกษา	5
วิธีการศึกษา	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 แนวคิด หลักการของ 5 ส. และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดพื้นฐานในการพัฒนาบุคลากรยุคใหม่	7
ทำไมต้องมี 5 ส.	7
ความหมายของ 5 ส.	7
แนวคิดในหลักการพื้นฐานของกิจกรรม 5 ส.	8
รายละเอียดของกิจกรรม 5 ส.	8
ประโยชน์ของกิจกรรม 5 ส.	18
จะปรับปรุงงานตามหลักการของ 5 ส. ได้อย่างไร	18
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	19
บทที่ 3 ผลการวิจัย	
ส่วนที่ 1 การดำเนินกิจกรรม 5 ส. ในช่วงก่อนมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541	21

ส่วนที่ 2	ช่วงหลังจากมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม 2541	23
	ชั้นเตรียมการ	24
	ชั้นประชาสัมพันธ์	28
	ชั้นดำเนินการ	30
	ชั้นขยายผล	31
	ชั้นยกระดับ	32
บทที่ 4	สรุปผลการศึกษา อภิปรายและข้อเสนอแนะ	
	สรุปผลการศึกษาและอภิปราย	35
	ข้อเสนอแนะ	39
บรรณานุกรม		
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2541	
	ภาคผนวก ข ประกาศกรมประชาสัมพันธ์ เรื่อง “นโยบายการดำเนิน กิจกรรม 5 ส.”	
	ภาคผนวก ค คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการพัฒนาสภาพแวดล้อม ในหน่วยงานด้วยกิจกรรม 5 ส.	
	ภาคผนวก ง มาตรฐาน 5 ส. ของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ซึ่งทุกกรมในสังกัดถือปฏิบัติ	